

Antonio Muyas

L'Agrest

INFO quadrimestral del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

01

DE LA MUNTANYA A
LA MAR

Miquel Ibáñez Mas

03

MANTENIMENT I
CONSERVACIÓ

05

COMUNICACIÓ I
DIVULGACIÓ

11

NOTÍCIES I PROJECTES

Projecte de reintroducció
del Crebalòs

15

DESCOBRINT LA

TINENÇA
Papallona graèllsia

17

COL·LABORACIÓ

Pau Jové Cerveró

Miquel Ibáñez Mas

Director-conservador dels Parcs Naturals de la Serra d'Irta i del Prat de Cabanes-Torreblanca

Durant 7 anys he fet de tècnic responsable dels Parcs Naturals de Penyagolosa i de la Tinença de Benifassà, i del Monument Natural del Camí dels Pelegrins de Les Useres. Sembla que hagen passat en un llamp, i la dinàmica de treball ha donat per a un tracte massa superficial amb les persones que habiten eixos territoris. Tot i això, el temps viscut a La Pobla de Benifassà sí que m'ha permès un major contacte amb els escassos 60 veïns, i recorde el període viscut de la pandèmia, les que ens han deixat, els nombrosos nascuts i eixe vent inherent amb la Tinença.

D'aquests espais naturals m'emporte multitud d'imatges a la retina, sobretot la majestuosa i intricada orografia i la frondositat dels seus boscos. Però també allò de les arrels a la terra, o dit d'una altra manera, la constatació de la base física (mineral diria un poeta) de la vida. Som matèria que prové de l'evolució de la vida sobre la Terra i sense la composició de la biosfera no haguera sigut possible la vida. La manera de viure que tenim actualment els humans pareix oblidar-ho, i pensem que mitjançant artefactes i artificis seríem capaços de reproduir el conjunt dels ecosistemes i les formes de vida per a que funcionaren de manera autosuficient. Veritablement hem aconseguit grans avanços que s'han utilitzat en diferents camps, especialment importants en el cas de la medicina, però el conjunt de la vida sobre la Terra és molt més complex que un "mecano o un puzzle", i han calgut milions d'anys d'evolució no sols de les espècies sinó també de l'atmosfera del planeta.

Amb açò només vull apuntar que una de les coses que m'ha aportat aquest període és la constatació de que el contacte estret amb la natura ajuda a percebre d'una altra manera el conjunt de les formes de vida i la importància de conservar-les.

Fa uns mesos Aurora Quero (la fins fa poc directora-conservadora) em van proposar que sol·licitara la gestió dels Parcs Naturals de la Serra d'Irta i del Prat de Cabanes -Torreblanca i, no ens oblidem, de la Reserva Natural Marina d'Irta. Ha sigut Aurora la que els darrers anys ha fet un gran tasca en la gestió d'aquests espais naturals protegits. M'ho diuen les persones que vaig coneixent i ho estic veient cada dia en la gran quantitat de documentació i expedients als que estic tenint accés. Deixa el llistó molt alt.

La primera vegada que ho vam parlar em vaig quedar dubitatiu. Tenim tendència a l'estabilitat i els canvis a partir de certa edat no s'acullen tan alegrement. Però quan ho vaig valorar de manera meditada la decisió va ser inapel·lable. Quin major regal podria tindre un amant de la natura que haver pogut treballar en pràcticament tots els ecosistemes del territori valencià? Quan vaig acabar la carrera no haguera pogut somiar res millor. Com a tècnic, com a funcionari de la Generalitat, he pogut treballar en els paisatges més feréstecs, els boscos més frondosos, els cims més enlairats i els barrancs més ombrívols. I ara tindrè l'oportunitat de dedicar-me plenament al ambients de les serres litorals, les zones humides, les costes i el medi marí. Un goig.

La Serra d'Irta vista des de la mar

MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

Són 8 però en semblen 80. Van, tornen, revisen, reposen, reconstrueixen, reomplin, netegen, poleixen, tanquen, obrin, pinten, poden, aplanen, planten i moltes accions més!

Les nostres brigades treballen discretament perquè tot estiga llest quan arriba el visitant. Són com els follets de Nadal o els ratolins del sabater, tot perfecte, com per art de màgia.

Aquest quadrimestre, com sempre, han treballat en la conservació de camins, senderes i itineraris: les rutes oficials del parc, GR-7, la senda de la Pobla al Ballestar, la ruta botànica i el camí a Sant Domingo a Vallibona, la pujada a l'Ereta de Bel o la pista de Coratxà a Sant Cristòfol són algunes de les principals vies per on han estat desbrossant, netejant i arreglant. Cal destacar l'adequació de la pista del barranc de les Ferreres, on han hagut de massissar el terreny.

A més, han netejat i condicionat les basses i fonts que ho requerien, com la Font del Gat a Bel o la Font de Mossen Gaspar i la Font de Noto a Vallibona. També han reparat alguns murs com a autèntics especialistes, que és el que són, com al Forn del Vidre, Bel i la futura finca al Ballestar, on també han senyalitzat algunes de millores que estem fent.

Durant aquests mesos, també, s'han fet algunes actuacions relacionades amb la fauna del parc. D'una banda, han participat en la preparació de l'àrea de hacking del Crebalòs per a l'arribada de les noves incorporacions, deixant la zona ben neta i acotada. D'altra banda, i com tots els anys, la brigada del parc ha col·laborat amb el seguiment del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*) per la zona de la Reserva de Fauna del Barranc de Salt. Podeu trobar informació més detallada sobre aquestes dues col·laboracions en l'apartat de Notícies i projectes.

I no oblidem el treball al magatzem, indispensable per a la feina de camp. A més dels manteniments de les ferramentes i maquinària, la fabricació i reparació de senyals i d'altres elements, i la construcció de nou mobiliari suposa un treball fonamental en el dia a dia per a la conservació de l'espai protegit. Gràcies a les nostres brigades, aquesta feina és possible.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

EL MÓN DE LES LIBÈL·LULES

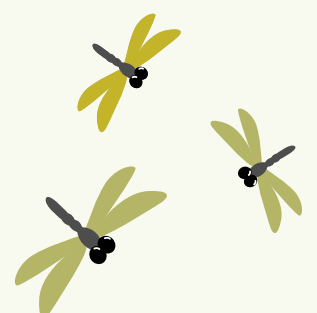
Libèl·lules, parotets i marotetes, espiadimonis, cavallets, helicòpters... aquests acolorits insectes reben molts noms, però, que sabem d'ells? El 15 de juliol vam anar a Vallibona i ho descobrirem de la mà de Josep García del **grup d'*oxygastra***.

Durant la seua xarrada, vam poder aprendre a diferenciar entre libèl·lules i espiadimonis, aprofundim en la seua morfologia, el seu comportament i la seua reproducció. A continuació, i després d'un breu passeig, vam accedir al gorg de la Codina situada al riu de Les Corses (o Cervol) al seu pas per Vallibona, on vam poder capturar alguns exemplars per a la seua identificació, informació que ben aviat formarà part del Banc de dades de Biodiversitat de la GVA.

Després de la captura i observació, els nostres amics van ser alliberats. Una activitat, sens dubte per a repetir, des d'ací volem agrair la gran col·laboració i les ensenyances de Josep.

JOCS I GIMCANES

Durant els mesos de juliol i agost es concentren totes les festes majors dels pobles de la Tinença, i el parc natural participa en gairebé totes. Pel que fa a les activitats familiars, enguany hem realitzat **gimcanes fotogràfiques** a Bel i al Ballestar, i hem organitzat **jocs** a Coratxà. En totes elles hem tingut una rica i variada afluència de persones que han participat amb moltes ganes i entusiasme. Gràcies a tots per assistir i compartir l'experiència, hem xalat!

PUNT D'INFORMACIÓ

Com ja fa uns anys, quasi tots els diumenges de juliol i agost hem estat presents en l'enclavament estiuenc per excel·lència, l'Àrea Recreativa de les Ombries de Benifassà, al costat de l'embassament d'Uldecona; informant sobre l'existència del parc natural, les seues rutes i activitats, així com alertant sobre la plaga de l'eruga del boix que encara pateix la zona de la Tenalla, entre altres coses.

Tot i que enguany el nivell d'aigua embassada és molt menor que l'any passat, el bany per a menuts i menys menuts, en caiac, patinet o al natural, ha seguit sent una bona opció per a multitud de persones de tota mena (diversitat, com a la natura!) que van anar a gaudir de la jornada en un lloc privilegiat en bona companya; confiem que, al temps de gaudir, l'hagen respectat com mereix.

Caminant per la Tinença...

Plomes i fulles és el nom que rep la ruta que acompanya la visita al canyet durant els mesos d'estiu. Es tracta d'un passeig circular d'uns 6 km que comença a la plaça de l'església del poble de Castell de Cabres. Durant aquesta caminada som conscients de la història, tant natural com humana i, fins i tot mitològica!

El recorregut ens convida a un viatge en el temps a on les dinàmiques humanes, animals i naturals estan íntimament lligades. El poble, els camins, els exquisits marges de pedra, el Bovalar i fins i tot el canyet, han sigut espais i estructures bàsiques per al dia a dia d'una xicoteta societat ramadera de muntanya que, amb molt esforç, tot ho han fet per a durar segles i tempestes.

Si bé els protagonistes del dia són els voltors comuns que baixen a fer un pisolabis, el bosc d'ombria en què s'ha convertit el Bovalar, que ens trobem prèviament caminant, deixa a tots els visitants absorts en l'admiració constant dels majestuosos exemplars de pi roig, pinassa, alzines, roures valencians i aurons, entre d'altra vegetació.

Tot i que hem pogut fer aquesta excursió poques vegades per causa del temps, aquestes poques han sigut un èxit, on el conjunt de l'experiència deixa a tothom tranquil i satisfet després d'una bonica fusió amb la natura i amb els nostres avantpassats.

A més, aquest estiu, durant les festes de Colònia Europa, hem fet un tomb pels voltants de Fredes, amb l'activitat **Fredes és exquisit**. Si fer una passejada per aquest bonic indret no fora prou, en acabar vam poder degustar una mostra de productes de Fruits de la Terra, empresa certificada amb la Marca Parcs Naturals. Una jornada deliciosa!

LA NIT ÉS NECESSÀRIA

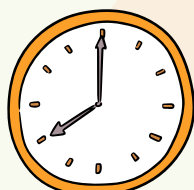
Any rere any tenim l'oportunitat de gaudir d'aquesta magnífica i exitosa activitat, l'única nocturna que organitzem des del parc natural, per descobrir l'espectacular cel de la Tinença. I és que des del 2014, de manera ininterrompuda (amb una excepció, per causa major) els doctors de la Universitat de València **Enric Marco Soler**, del Departament d'Astronomia i Astrofísica i President de Cel Fosc, i el Dr. **Ángel Morales Rubio** del Departament de Química Analítica i President de la Coordinadora Defensa Boscos del Túria, venen a conscienciar-nos sobre la importància de la contaminació lumínica.

Durant la xarrada, ens van explicar de manera molt amena quines conseqüències per a la salut de les persones i sobre els ecosistemes té l'excés de llum artificial durant la nit, especialment la llum blava o d'escassa longitud d'ona, i com evitar-les. Després, ja a l'exterior, vam poder gaudir de l'Univers: planetes, estrelles i Perseids apuntaven pel cel de Vallibona mentre el Dr. Enric Marco ens explicava la fúria dels Titans i altres llegendes mitològiques sobre les constel·lacions d'estiu.

Gràcies als doctors per fer possible aquesta activitat. Esperem amb entusiasme la visita de l'any que ve!

Si vols saber més sobre la importància de la foscor i com afecta la salut humana, d'una manera divertida, descarrega't aquest còmic:

IL·LUMINA EL TEU RELLOTGE

VISITA AL HACKING DEL CREBALÒS

Durant el mes de juliol, i per primera vegada des de l'inici del projecte de reintroducció, s'ha oferit una activitat de divulgació del projecte Benvingut Crebalòs, amb visites a la caseta d'observació del hacking o niu artificial i albirament de Farigola, Fredolic i Flora, els polls alliberats enguany. S'ha realitzat a través de la col·laboració entre l'equip de seguiment, l'equip d'educació ambiental i les brigades del parc natural. L'activitat ha consistit en una ruta autoguiada fins al punt de trobada pròxima a la caseta d'observació, i des d'allí, el personal de l'equip de seguiment informava sobre el projecte, a més de les característiques de l'espècie i dels equips de seguiment utilitzats. Però el punt més rellevant de l'activitat ha estat, sens dubte, poder observar volant les aus o posades en alguna roca o niu i la seua conducta i interacció entre elles.

GRÀCIES, COMPANYS!

Durant aquest quadrimestre hem pogut enriquir-nos amb educadors que han vingut a substituir-nos i reforçar-nos en temporades de més feina. Gràcies a Gemma i Pau, veterans de la Tinença i ara per altres terres, i a Eva i Jésica. Sense el vostre esforç, el treball de l'equip d'educadores, com ho és aquest butlletí, no haguera estat possible.

EDUCACIÓ AMBIENTAL

Les activitats d'educació ambiental durant aquest quadrimestre van començar intensament. Així, durant dos dies vam estar acompanyats pels alumnes de 6é curs del **CEIP Joan Carles I d'Almenara**. Vam dur a terme dues activitats, una d'elles consistia a conèixer els diferents hàbitats segons els pisos bioclimàtics al parc natural, i per a això férem una visita interpretativa per un tram de la ruta blava 'Una volta per l'embassament' del parc natural a uns 400 m d'altura aproximadament, en el terme municipal de La Pobla de Benifassà. Per a comparar hàbitats visitarem una senda pròxima a la ruta groga 'Els boscos del Mes de Boix' entre els municipis Castell de Cabres i Vallibona a 1000 metres d'altura, on a més vam poder visitar la microreserva del bovalar.

Aquestes visites van ser completades amb l'activitat educativa sobre ocells necròfags, coincidint amb el dia d'aportació d'alimentació al canyet. Durant l'activitat, on també vam visitar la caseta d'observació, parlarem sobre la importància d'aquests ocells en els ecosistemes i el projecte de 'Benvingut Crebalòs'. Per a acabar, vam tindre la col·laboració del Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre que va permetre que els alumnes aprofundiren en la fauna del parc i treballaren, a més, els rapinyaires nidificants i les curiositats d'altres espècies. Per a això visitarem les instal·lacions del centre de recuperació, pròxim a la cua de l'embassament, acompanyats per un tècnic especialitzat. Gràcies per la visita, i esperem tornar a veure'ns en la primavera del 2024.

Poc després de la visita dels almenarencs vam realitzar, un any més, l'activitat de neteja amb tot el **CRA La Bardissa** emmarcada dins del projecte de col·laboració amb BIONORD- Consorci de Residus de la zona Nord «**Per una Tinença més neta**», les accions del qual pretenen conscienciar respecte a la quantitat de residus que generem i el seu freqüent abandó a la natura. D'aquesta manera, gràcies a les xiquetes i xiquets de La Pobla de Benifassà, Rossell i Sant Rafel del Riu es va netejar de residus un tram de la ruta blava del parc natural i, de nou, ens van mostrar l'energia i bon rotllo del qual disposen, quina meravella.

II WORKSHOP INTERNACIONAL GOBERPARK «PARCS NATURALS, CONSERVACIÓ I SOSTENIBILITAT»

GOBERPARK és un projecte d'investigació sobre els Parcs Naturals d'Espanya, que té com a objectiu conèixer l'evolució de la gestió als Parcs Naturals i analitzar la seua situació a través d'un enfocament multidisciplinari. La seua missió és contribuir a la bona governança de les àrees protegides, comptant amb tots els agents implicats, creant espais per al debat i traçant ponts entre coneixements. Els resultats pretenen millorar les polítiques públiques de conservació de la natura a través d'eines que siguen més inclusives i participatives, per a aconseguir la fi comuna d'una protecció més efectiva.

El passat mes de maig s'organitzà a València el **II Workshop Internacional "Parcs naturals, conservació i sostenibilitat"**, en el qual es van analitzar els reptes dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, marcats per l'ONU, lligats a la conservació de les àrees protegides, especialment, en la figura de parc natural. A la trobada van acudir especialistes de diverses universitats i gestors i tècnics i tècniques de diferents parcs naturals de l'Estat espanyol, entre ells el parc natural de la Tinença de Benifassà, així com una representació del fòrum EUROPARC-España.

En la jornada es van presentar els resultats de la tercera fase del projecte i, a través de tallers, es van identificar propostes de millora per a la gestió de les àrees protegides, que seran recollides en un futur informe.

Estem molt agraïts a l'organització de l'esdeveniment per haver comptat amb el nostre parc natural; fou una jornada molt interessant i esperem poder col·laborar de nou amb el projecte.

Podeu consultar més informació i novetats del projecte!

UN ESTUDI DE VERTIGO

El Ministeri i la Societat Espanyola de Malacologia, a través de fons europeus, finançarà durant els pròxims mesos i a escala nacional un estudi per a conèixer l'estat actual de les poblacions de les espècies que estan incloses en la Directiva d'Hàbitats. Des del [Museu Valencià d'Història Natural i l'Institut Valencià de Biodiversitat](#), Taxonomia i Conservació Animal s'encarregaran de realitzar l'estudi de dues espècies de mol·luscos, *Vertigo angustior* i *V. moulinsiana* de les poblacions de gran part de la conca mediterrània i balear. Ací a la Tinença habita el primer d'aquests petits caragols i ja s'han iniciat els preparatius per començar el projecte aquesta tardor.

SEGUIMENT DEL CRANC DE RIU AUTÒCTON

Com ja sabreu, el cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*), està sota amenaça a causa de la introducció del cranc roig (*Procambarus clarkii*) i del cranc de senyal (*Pacifastacus leniusculus*) als anys 70. I no és que es barallen o no hi haja nínxol per a tots, és que aquests són portadors del fong *Aphanomices astaci* que ataca l'espècie autòctona amb el simple fet d'estar en les mateixes aigües.

Els programes de conservació i seguiment han millorat considerablement la situació de les poblacions, que, així i tot, es mantenen majoritàriament en xicotets rierols molt susceptibles a les pertorbacions com ara la sequera estival, cada vegada més acusada. A La Tinença existeix un d'aquests refugis, protegits amb la figura de Reserva de Fauna del Barranc del Salt. Aquest estiu, com cada any, anàrem a confirmar que segueixen presents allí. Tot i que baixa menys aigua i llavors no hi tenen tants espais adequats per a viure, vam trobar algunes desenes, el que ens deixà molt contents.

VESPA INVASORA A LA TINENÇA

La conselleria de Medi Ambient, Aigua, Infraestructures i Territori confirma el primer cas de **vespa asiàtica** (*Vespa velutina*) a la Comunitat Valenciana. La seua presència ha estat detectada al municipi de Vallibona. Es tracta d'una espècie invasora i que forma part del Catàleg Nacional d'Espècies Exòtiques Invasores.

Aquesta espècie és molt gran, amb una mida d'entre 17 i 32 mm de longitud, són de color marró fosc amb unes franges fines de color groc a l'extrem de l'abdomen, un anell en la zona anterior i cap de color taronja. Els nius són grans i de forma esfèrica i els trobem habitualment a les copes dels arbres en zones humides i fresques.

Suposen un greu perill per a la biodiversitat, ja que s'alimenten quasi exclusivament d'abelles. La seua picada, però, no té més gravetat que la de les espècies autòctones, excepte en cas de produir-se picades múltiples o d'al·lèrgia al verí de vespes.

CLAUS PER IDENTIFICAR LA VESPA ASIÀTICA

Vespa asiàtica

Invasora

Vespa velutina

- Entre 17-32 mm.
- Color marró fosc.
- Abdomen amb bandes fines i anell final gros groc.
- Cap color taronja.
- Fi de les potes groc.

Vespa europea

Autòctona

Vespa crabro

- Entre 18-24 mm.
- Color granat.
- Abdomen amb bandes grogues.
- Cap color groc.
- Fi de les potes granat.

Si creieu observar una vespa asiàtica, contacteu amb el següent correu electrònic: invasoras@gva.es

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS

Tenim moltes novetats a contar respecte al projecte Benvingut Crebalòs!

El 2 de juny van arribar 3 nous polls de Crebalòs a la Tinença, dues femelles i un mascle. Com és tradició, els animals van ser presentats a Bel, on es va celebrar una trobada multitudinària per a conèixer-los. En aquesta ocasió, els noms triats per als nouvinguts van ser escollits pels centres educatius de la zona, com sempre, i a més pels centres de majors que tenim dins de l'àmbit del parc natural:

- **Fredolic** és el major, un mascle criat en el centre especialitzat de Guadalentín (Andalusia) que va nèixer el 26 de febrer. Alliberat al hacking amb 96 dies.
- **Farigola** és una femella nascuda el 28 de febrer en el Richard Faus Zentrum a Àustria. Alliberada amb 94 dies.
- **Flora** és la més jove, una femella nascuda el 5 de març, germana de Fredolic i criada en adopció els primers mesos per una altra parella de trencaossos. També prové del centre de Guadalentín. Alliberada amb 89 dies.

Des de llavors han viscut moltes aventures per la Tinença. Si voleu descobrir-les, a més de saber de la resta de Crebalossos del projecte i moltes curiositats i aprenentatges, no dubteu en llegir la nova **Gaset** i totes les anteriors!

Flora

Fredolic

Farigola

LA PAPALLONA GRAÈLLSIA (*Graellsia isabellae*)

Considerada com la papallona nocturna més bella d'Europa, aquesta espècie, de gran envergadura, posseeix ales de tons verdosos, amb nervacions fosques molt marcades, i ocells de reflexos groguencs i blavosos, tant en les ales superiors com en les inferiors; aquestes últimes es prolonguen a més en llargs apèndixs o cues. Els mascles tenen antenes plomoses per detectar les feromones d'atracció sexual emeses per les femelles, que les tenen molt més fines.

Les larves, molt cridaneres també, s'alimenten de les fulles i tiges tendres de pi roig (*Pinus sylvestris*) i de pinassa (*P. nigra*). A principis de l'estiu, aconseguit el màxim creixement, les erugues madures descendeixen del pi i s'enterren uns centímetres sota la pinassa, on tixen un sòlid capoll de seda marró-vermellós. La crisàlide romandrà dins del capoll, oculta als predadors i aïllada de la humitat i el fred durant tot l'hivern, fins que les temperatures siguin adequades, generalment entre maig i juliol. Després d'abandonar el capoll, amb les ales reduïdes i làcies, les papallones se situen a alguna branca caiguda o al mateix tronc del pi, i comencen a expandir les ales, assolint la grandària definitiva en uns 15 minuts.

 Virgili Verge

Durant l'etapa d'adult, la graèllsia no s'alimenta. El seu paper no és el d'un pol·linitzador nocturn, sinó el d'una nutritiva presa de la macrofauna insectívora. Després de la metamorfosi, la papallona vola gràcies a la reserva obtinguda durant l'etapa d'eruga i, una vegada esgotada, mor. La vida adulta és curta, rarament viuen més de 8 dies.

El descobridor formal d'aquest lepidòpter fou, l'any 1848, el científic En Mariano de la Paz Polcarpo Graells Agüera (1809-1898), naturalista, metge i polític, un dels fundadors de la Reial Acadèmia de Ciències Exactes, Físiques i Naturals. Inicialment, batejar la nova espècie com a *Saturnia isabelae*, un esplèndid regal per a la reina Isabel II. Posteriorment, l'espècie va ser rebatejada com a *Graellsia isabellae*, ara en record de l'il·lustre naturalista que va descriure-la per primera vegada.

Carlos Royo

Seqüència d'una graèllsia expandint les ales

La graèllsia apareix protegida en l'Annex II del Conveni de Berna, en la Directiva d'Habitats i en la Llista d'Espècies en Règim de Protecció Especial (LESRPE), i a la Tinença, podem trobar-la durant les nits d'estiu vora les pinades de la part nord, especialment, a la **Reserva de Fauna del Mas del Peraire**. En aquesta Reserva, a més de la papallona graèllsia, s'han de conservar de forma prioritària les distintes i nombroses rapinyaires que nidifiquen i sobrevolen l'àrea. En aquesta reserva la caça es troba totalment prohibida.

Pau Jové Cerveró

Geògraf i educador ambiental

LA DESPOBLACIÓ EN LES ÀREES RURALS

Les zones rurals de la Comunitat Valenciana estaven molt més poblades al segle passat, i així queda reflectit en els registres. La majoria de pobles de la Tinença tenien centenars d'habitants a principis del segle XX, i ara en alguns d'ells no hi viu pràcticament ningú a l'hivern. A més, la població que hi queda està, cada vegada, més envellida.

Dades 1900 (segons INE):

- Rossell: 2094 habitants
- La Pobla de Benifassà: 695 habitants
- Castell de Cabres: 416 habitants
- Vallibona: 1708 habitants

Al fenomen demogràfic de migració cap a les ciutats se'n diu èxode rural. Però, per què va passar això, i per què de manera tan brusca? Els causants d'aquest èxode van ser una sèrie de canvis en el model econòmic i, per tant, un canvi en la societat del moment.

En primer lloc, una industrialització del país feta a correuita va empènyer la població cap a les zones urbanes. Així, la vida als pobles va deixar de ser rendible o, almenys, molt menys còmoda que a les ciutats. Les zones urbanes van començar a recollir l'activitat industrial i, posteriorment, també el sector dels serveis. Amb això, també concentraven la gran majoria de llocs de treball i la vida era més còmoda en alguns aspectes.

Per altra banda, la mecanització de l'agricultura va fer que augmentara la producció amb menys gent treballant al camp, i per això, la gent al poble era encara menys necessària. El pes cada volta més gran del comerç internacional en l'economia espanyola també fou molt important en aquest procés d'abandonament de les activitats tradicionals, ja que complicava la rendibilitat de l'agricultura i la ramaderia. A poc a poc, i també per la deixadesa de les administracions, els pobles es van anar buidant de gent, a causa de la manca de serveis i d'oportunitats de treball, on cada vegada era més difícil subsistir del sector primari.

Concretament a Espanya l'èxode rural, com a desplaçament demogràfic del camp cap a les ciutats (que sempre ha estat present al llarg de la història), va ser un fenomen que es va incrementar i accelerar a partir de la dècada dels 50, moment en què l'economia espanyola comença a créixer i superar la guerra i la postguerra, amb un fort desenvolupament industrial i del sector serveis, en especial del turisme.

Al mateix temps i com a conseqüència negativa, aquest despoblament de les zones rurals comporta l'abandonament de les activitats tradicionals, com l'agricultura, la ramaderia o l'explotació forestal. Per això, a més de la pèrdua cultural i etnològica que ja suposa, ja que a poc a poc desapareixen coneixements i pràctiques ancestrals, es perden alguns ecosistemes i paisatges típics dels segles passats, lligats a l'agricultura i la ramaderia; així com les espècies que els habitaven. D'altra banda, l'abandonament de la gestió dels camps i zones forestals ocasiona boscos més densos i inaccessibles i una major perillositat als incendis.

Avui en dia existeix un desenvolupament del turisme a l'àmbit rural, fruit de l'ecoturisme, el turisme rural i de muntanya; que dona faena a un percentatge menut de la població, però que no assegura per se el manteniment de la població a l'interior. Aquest turisme, si bé com s'ha dit insuficient per a mantindre l'economia d'interior, ajuda a donar a conèixer espais i paisatges naturals i culturals tan importants. Per això, és necessari conservar, almenys, el record dels coneixements de l'àmbit rural valencià i museïtzar-ho, pel seu valor cultural; encara que és difícil que aquests coneixements es conserven en les generacions futures per al seu ús quotidià, donats els grans canvis socioculturals que s'han produït i es produeixen.

A més, i si no fora prou l'abandonament i la manca d'inversions històriques, a les zones rurals la població sovint ha de lluitar davant les administracions per a mantindre als pobles serveis bàsics, com els centres de salut o les escoles, ja que pel contrari el poble queda condemnat al despoblament total i al que això comporta.

Existeix una tendència demogràfica, molt menor, de tornar a viure a les zones rurals, fruit de les campanyes de les administracions i, sobretot, de la recerca d'una millor qualitat de vida, lluny de l'estrés, la contaminació i el soroll de les grans ciutats. Qui sap, potser, en algun moment, vistes les aglomeracions, pol·lució, illes de calor i d'altres problemes associats a les grans ciutats, ens toca tornar a la vida rural i repoblar els municipis que habitaven els nostres avantpassats.

Vols col·laborar amb nosaltres? envia els teus articles a la següent adreça:

parque_tinenbenifassa@gva.es

Redacció: Equip tècnic del PN

Centre d'Interpretació del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

C/ Trascasa, 2. El Ballestar (Castelló)

Telèfons: 964 715 720 - 650 412 497

Correu electrònic: parque_tinenbenifassa@gva.es

[Web del Parc Natural de la Tinença de Benifassà](#)

